Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR
Dobrovičova č. 12, 812 66 Bratislava
Štátna veterinárna a potravinová správa SR
Botanická č. 17, 842 13 Bratislava

Chovateľský program na rezistenciu oviec voči transmisívnej spongiformej encefalopatii - scrapie v Slovenskej republike pre rok 2023

Predložil:

prof. MVDr. Jozef Bíreš, DrSc.

Hlavný veterinárny lekár SR

Schválil:

JUDr. Samuel Vlčan

Minister pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Bratislava, december 2022

Obsah

I. Zákonné právomoci

II. Finančné zabezpečenie

III. Úlohy orgánov štátnej správy

IV. Chovateľský program na rezistenciu oviec voči scrapie v SR

1. Ciele chovateľského programu
2. Vymedzenie pojmov
3. Scrapie a jeho história
4. Význam genotypizácie oviec
5. Zaradenie chovov do chovateľského programu
6. Systém hlásenia choroby
7. Veterinárne požiadavky na zaraďovanie a premiestňovanie oviec v SR
8. Laboratórne zabezpečenie programu
9. Zadávanie úkonov do veterinárneho informačného systému (VIS Pro)
10. Evidencia a archivácia záznamov

V. Metodika kontrol dodržiavania chovateľského programu

VI. Platnosť

VII. Prílohy

I. Zákonné právomoci

Právny rámec pre Chovateľský program na rezistenciu oviec voči transmisívnej spongiformnej encefalopatii - scrapie v Slovenskej republike pre rok 2023 (ďalej len „Chovateľský program“) je na základe týchto dokumentov:

- **Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 999/2001**, ktorým sa stanovujú pravidlá prevencie, kontroly a eradikácie niektorých prenosných spongiformných encefalopatií v platnom znení (ďalej len „nariadenie (ES) č. 999/2001“)
- **Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 690/2021** z 28. apríla 2021, ktorým sa zriaďuje Program pre vnútorný trh, konkurencieschopnosť podnikov vrátane malých a stredných podnikov, oblasť rastlín, zvierat, potravín a krmív a európsku štatistiku (Program pre jednotný trh) a ktorým sa zrušujú nariadenia (EÚ) č. 99/2013, (EÚ) č. 1287/2013, (EÚ) č. 254/2014 a (EÚ) č. 652/2014 v platnom znení (ďalej len „nariadenie (EÚ) č. 690/2021“)
- **Zákon č. 39/2007 Z. z. o veterinárnej starostlivosti** v znení neskorších predpisov (ďalej len „ zákon č. 39/2007 Z. z.“)
- **Zákon NR SR č. 194/1998 Z. z.** o šľachtení a plemenitbe hospodárskych zvierat a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 194/1998 Z. z.“)
- **Nariadenie vlády SR č. 107/2008 Z. z.** z 12. marca 2008 o úhrade za vykonanie štátnych veterinárnych činností súkromnými veterinárnymi lekármi v platnom znení (ďalej len „nariadenie vlády č. 107/2008 Z. z.“)
- **Vyhláška MPRV SR č. 18/2012** Z. z. z 13. januára 2012 o identifikácii a registrácii oviec a kôz v znení vyhlášky MPRV SR č. 49/2015 Z. z., č. 102/2017 Z. z. (ďalej len „vyhláška č. 18/2012 Z. z.“)
- **Sadzobník laboratórnej diagnostiky** vydaný ŠVPS SR platný pre aktuálny rok (ďalej len „Sadzobník laboratórnej diagnostiky“).

II. Finančné zabezpečenie

Chovateľský program je finančne zabezpečený na základe platnej legislatívy zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) z týchto zdrojov:

- úkon za odber vzoriek krvi v zmysle VPO pre rok 2023 z rozpočtu Regionálnej veterinárnej a potravinovej správy (ďalej len „RVPS“) z finančných prostriedkov pridelených na TSE;
- vyšetrenie (analýza) vzoriek krvi na genotypizáciu podľa aktuálneho Sadzobníka laboratórnej diagnostiky z rozpočtu Štátnej veterinárnej a potravinovej správy Slovenskej republiky (ďalej len „ŠVPS SR“);
- transferom z Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky (ďalej len „MPRV SR“) pridelené Štátnemu veterinárnemu a potravinovému ústavu – VÚ Zvolen za analýzy úradných vzoriek.

Z prostriedkov Európskej únie (ďalej len „EÚ“) je zabezpečené čiastočné kofinancovanie Chovateľského programu.

III. Úlohy orgánov štátnej správy

Chovateľský program schvaľuje MPRV SR na návrh hlavného veterinárneho lekára.
ŠVPS SR je orgánom zodpovedným za dohľad, koordináciu a kontrolu orgánov zodpovedných za výkon Chovateľského programu.
Príslušné RVPS sú orgánmi zodpovednými za výkon, kontrolu a dodržiavanie Chovateľského programu.
Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku (ďalej len „ZCHOK"), Slovenský zväz chovateľov, vlastníci a držitelia oviec zodpovedajú za dodržiavanie podmienok a požiadaviek určených Chovateľským programom.

IV. Chovateľský program na rezistenciu oviec voči TSE – scrapie v SR

1. Ciele Chovateľského programu

Cieľom Chovateľského programu je selektovať plemenné zvieratá – ovce, ktoré sú plemenami domáceho pôvodu alebo tvoria významnú populáciu na území SR na rezistenciu voči **klasickej forme scrapie** a to postupnou fixáciou genotypu ARR/ARR u všetkých plemien chovaných v SR, predovšetkým v šľachtiteľských chovoch.
Finančne zabezpečiť odber a analýzu vzoriek na genotypizáciu plemenných oviec zaradených do Chovateľského programu v danom roku.

2. Vymedzenie pojmov

Na účely tohto Chovateľského programu sa použijú pojmy uvedené v nariadení (ES) č. 999/2001 a v príslušných právnych predpisoch, ktoré tvoria právny rámec tohto Chovateľského programu.

Z hľadiska šľachtiteľského a chovateľského sa v programe používajú nasledovné pojmy:

- Šľachtiteľský chov – chov čistokrvných plemenných oviec s nadpriemernou genetickou hodnotou, zapísaných v plemennej knihe oviec, zapojený do kontroly úžitkovosti, s prideleným štatútom šľachtiteľského chovu.
- Rozmnožovací chov - chov čistokrvných plemenných oviec s priemernou genetickou hodnotou, zapojený do kontroly úžitkovosti, s prideleným štatútom rozmnožovacieho chovu. Ovce sú zapísané alebo podmienečne zapísané do plemennej knihy oviec.
- Úžitkový chov – chov nespĺňajúci požiadavky šľachtiteľského a rozmnožovacieho chovu, bez známeho pôvodu zvierat.
- Plemenné ovce – plemenné bahnice, plemenné jarky a plemenné jahničky v šľachtiteľských a rozmnožovacích chovoch, s kontrolou úžitkovosti so známym pôvodom po oboch rodičoch.
- Plemenný baran – baran so známym pôvodom po oboch rodičoch, ktorý má na základe posúdenia výberovej komisie vydané potvrdenie o pôvode.
- Aukčný baran – baran do 18 mesiacov veku, pochádzajúci zo šľachtiteľského chovu pripravovaný od odstavu do hodnotenia výberovou komisiou.
- Jahnička – mladá ovca samičieho pohlavia od odstavu do 8 mesiacov veku.
- Jarka – mladá ovca samičieho pohlavia od 8 mesiacov veku do prvého obahnenia.

3. Scrapie a jeho história

Scrapie (klusavka) je fatálna neurodegeneratívna choroba dospelých oviec a kôz zapríčinená priónmi, zaradená medzi transmisívne spongiformné encefalopatie (ďalej len „TSE"). Prióny sa hromadia v CNS bez imunitnej odpovede hostiteľa a spôsobujú tam nevyliečiteľné patologické zmeny.
Klasická scrapie je považovaná za infekčnú medzi zvieratami. Prenáša sa orálnou cestou prostredníctvom krmiva s obsahom nervového tkaniva z postihnutých jedincov (prióny sú odolné voči bežným spracovateľským postupom pri výrobe krmiva), priamo medzi zvieratami (horizontálny prenos) a z matky na potomstvo (vertikálny prenos). Neexistujú žiadne dôkazy o súvislosti medzi scrapie a humánnymi TSE a predstavuje iba nízke riziko pre zdravie ľudí.
Atypická scrapie by podľa spoločného stanoviska Európskeho úradu pre bezpečnosť potravín (ďalej len „EFSA") a ECDC (European Centre for Disease Prevention and Control) mohla byť len málo alebo vôbec nie je nákazlivá a prirodzene sa ojedinele vyskytuje v populácii oviec a kôz.
Inkubačná doba je veľmi dlhá a môže sa pohybovať od 2 do 10 rokov v závislosti od veľkosti infekčnej dávky, vnímavosti zvieraťa a stresových faktorov.
Klinické príznaky scrapie sú rozmanité, typické je úporné svrbenie (škriabanie a šúchanie prevažne panvových končatín, bedier a hlavy), zmeny v správaní, depresia, podráždenosť, agresivita, chvenie a nekoordinované pohyby. Všetky TSE končia úhynom zvieraťa.
Diagnózu pri podozrení na TSE je možné potvrdiť vo vzorke časti mozgu (medulla oblongata) uhynutého alebo zabitého zvieraťa histopatológiou a imunochemickými metódami vrátane imunohistochemickej (IHC) metódy a Western blotu. V rámci monitoringu TSE u uhynutých zvierat sa využívajú rýchle testy (ELISA). Doteraz neexistuje žiadna metóda, ktorá by umožňovala potvrdiť prítomnosť pôvodcu TSE u živých zvierat!
Terapia TSE v súčasnosti neexistuje. Symptomatická liečba je pri scrapie neúčinná. Nakazené zvieratá po niekoľkých týždňoch od prvých klinických príznakov hynú s nervovými príznakmi na kachexiu a celkovú vyčerpanosť, alebo musia byť humánne utratené. Základom pre ochranu zvierat proti TSE je prevencia.

Scrapie bola diagnostikovaná u oviec pred vyše 200 rokmi a je rozšírená po celom svete. Od roku 2002 bol v EÚ zavedený aktívny monitoring TSE u malých prežúvavcov. V súčasnosti prebieha neustály výskum nových foriem TSE.
EFSA zverejnil v auguste 2014 stanovisko v ktorom uvádza, že je nepravdepodobné očakávať zníženie výskytu klasickej scrapie bez efektívnej identifikácie a vyraďovania chorých zvierat a uplatňovania účinného programu zameraného na genetickú rezistenciu oviec voči scrapie a predložil EK odporúčania s cieľom zníženia výskytu klasickej scrapie.
Atypická scrapie bola popísaná v roku 1998 v Nórsku ako Nor98, svojím priebehom sa odlišovala od dovtedy známych foriem scrapie. Odvtedy boli diagnostikované nové prípady atypických foriem scrapie. EFSA zverejnil v júli 2021 vedeckú správu o analýze 2-ročného povinného intenzívneného monitorovania atypickej scrapie, z ktorej vyplýva, že atypická scrapie je len málo alebo vôbec nie nákazlivá choroba.

V posledných rokoch sa v Európe výskyt klasickej scrapie výrazne znížil, vďaka úspešnej implementácii účinných kontrolných opatrení.

Prvý úradne potvrdený prípad scrapie na území SR bol zaznamenaný v roku 2003 v okrese Košice - okolie. V tom istom roku bol potvrdený výskyt tejto choroby u ďalších troch oviec, pochádzajúcich z dvoch ďalších fariem.

Počet diagnostikovaných prípadov scrapie v rokoch 2012 – 2022 u oviec v SR:

2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022**
0/3*	0/4*	6/4*	3/3*	10/5*	15/5*	0/6*	0/4*	0/5*	0/12*	0/1*

* atypická scrapie
** od 1.1.2022 do 01.12.2022

Od roku 2003 do 01.12.2022 bolo v SR spolu diagnostikovaných 191 prípadov scrapie a to 130 klasickej formy a 61 atypickej formy.

Podrobné informácie v súvislosti s potvrdenými prípadmi scrapie v SR (deň potvrdenia choroby, miesto a hospodárstvo pôvodu zvieraťa, plemeno, vek zvieraťa, rizikovú skupinu zvieraťa vo vzťahu k jeho vnímavosti voči scrapie, genotyp zvieraťa, špecifikácia choroby scrapie) sú zverejnené na webovej stránke ŠVPS SR www.svssr.sk a sú priebežne aktualizované.
Od roku 2003 do 01.12.2022 **nebola v SR diagnostikovaná scrapie u kôz.**
Chovateľský program sa v SR realizuje od roku 2004.

4. Význam genotypizácie oviec

Doposiaľ neexistuje žiadna diagnostická metóda na potvrdenie scrapie u živých oviec.
Výskumy ukázali, že niektoré genotypy priónového proteínu u oviec prispievajú k rezistencii voči klasickej scrapie. Podobne sa experimentálne potvrdila rezistencia oviec voči BSE.
Zvieratá počas svojho života nikdy nemenia svoj genotyp - jeden test počas života zvieraťa stačí na definovanie vnímavosti alebo rezistencie jedinca voči klasickej scrapie.
Genotypizáciou zvieraťa sa určuje, či je vnímavé alebo rezistentné voči klasickej scrapie, nie či je pozitívne alebo negatívne na scrapie.

5. Zaradenie chovov do Chovateľského programu

Do Chovateľského programu sa zaraďujú chovy **so zvieratami s vysokou genetickou hodnotou: šľachtiteľské a rozmnožovacie chovy.**
Cieľom selekcie na základe genotypizácie je postupná fixácia genotypu ARR/ARR u všetkých plemien chovaných v SR a predovšetkým v šľachtiteľských chovoch.
Zoznam chovov, ktoré majú byť zaradené do Chovateľského programu v danom roku predkladajú Plemenárske služby Slovenskej republiky š. p., ktoré tento zoznam každoročne vypracovávajú na základe spolupráce so ZCHOK a Slovenského zväzu chovateľov.
Jedná sa o chovy, ktoré sú podľa § 9 ods. 1 zákona č. 194/1998 Z. z. zaradené do zoznamu šľachtiteľských a rozmnožovacích chovov a v ktorých sa realizuje program zošľachťovania schválený Šľachtiteľskou radou pri ZCHOK.

Vyšetrenie na genotypizáciu sa stáva podmienkou na zaradenie do plemenitby u:
a) **baranov** – všetky aukčné barany a plemenné barany musia byť pred zaradením do chovu genotypizované,
b) **jariek** (a jahničiek) – ak sa v danom kalendárnom roku odoberajú a vyšetrujú vzorky krvi na genotypizáciu od samíc.

Všetky zvieratá v chove musia byť **individuálne označené a registrované** v centrálnej evidencii hospodárskych zvierat (ďalej len „CEHZ“) v súlade s § 19 zákona č. 39/2007 Z. z..
Podrobnosti o identifikácii oviec sú uvedené vo vyhláške č. 18/2012 Z. z. Všetky chovy oviec a kôz musia byť registrované v databáze CEHZ.

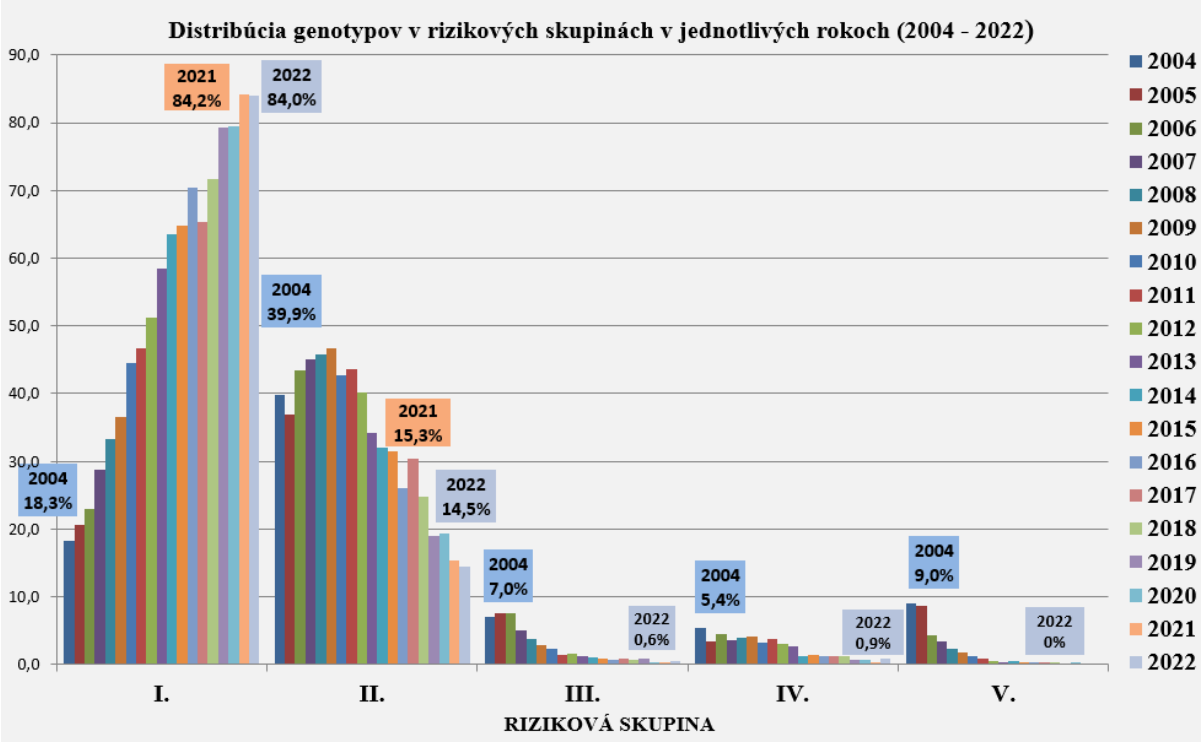
Premiestňovanie a zaraďovanie zvierat do všetkých chovov sa povolí len v súlade so stanovenými podmienkami v tomto Chovateľskom programe.

Úradný odber vzoriek krvi na genotypizáciu vykonajú vo vybraných chovoch oviec zo zoznamu súkromní veterinárni lekári, ktorí majú s príslušnou RVPS uzatvorenú platnú zmluvu na výkon odborných veterinárnych činností (ďalej len „SVL“) v danom roku.
Každá vzorka krvi odobratá na genotypizáciu v minimálnom množstve 5 ml musí byť zaslaná do určeného príslušného laboratória a musí byť sprevádzaná **Žiadankou** na veterinárne laboratórne vyšetrenie genetickej vnímavosti malých prežúvavcov na scrapie (http://www.svssr.sk/dokumenty/zakladne_info/10_LD_09-01.pdf) (ďalej len „žiadanka na laboratórne vyšetrenie“) – príloha č. 3, v ktorej sa označí dôvod vyšetrenia ako Chovateľský program.

Klasifikácia genotypov do rizikových skupín na základe odolnosti voči scrapie:

I. skupina – **ARR/ARR**
II. skupina – **ARR/ARH, ARR/AHQ, ARR/ARQ**
III. skupina – AHQ/AHQ, ARH/ARH, ARH/ARQ, AHQ/ARH, AHQ/ARQ, ARQ/ARQ
IV. skupina – ARR/VRQ
V. skupina – ARQ/VRQ, ARH/VRQ, AHQ/VRQ, VRQ/VRQ

Distribúcia genotypov v rizikových skupinách v rokoch 2004 – 2022 *(NRL pre TSE):*

RVPS po vykonaní genotypizácie v určenom laboratóriu a po doručení výsledku vyšetrenia, vystaví pre genotypizované zviera s genotypom **I. a II. skupiny** (s výnimkou ARR/ARQ*) **Osvedčenie o genotypizácii** (príloha č. 2), v ktorom musí byť uvedené identifikačné číslo zvieraťa, číslo CEHZ chovu, genotyp, číslo protokolu laboratórneho vyšetrenia, použitá metóda vyšetrenia a laboratórium, ktoré vzorku vyšetrilo. Kópia vystaveného Osvedčenia o genotypizácii sa uchováva na RVPS minimálne 7 rokov.

**SR vyraďuje ovce s výskytom alely ARQ z plemenitby z dôvodu, že vyhodnotila genotyp ARQ/ARQ ako rizikový u domácich plemien oviec, nakoľko sa často vyskytuje u oviec s potvrdenou klasickou scrapie.*

5.1 Špecifické požiadavky na samčiu populáciu

a) všetky **aukčné a plemenné barany** (ďalej len „barany“) pred zaradeným do chovu na pripúšťanie musia byť genotypizované a následne **všetky barany s alelou VRQ a genotypom ARQ/ARQ:**
   - musia byť zabité alebo vykastrované do 6 mesiacov od stanovenia genotypu,
   - nesmú byť použité v žiadnom chove na plemenitbu,
   - nesmú byť premiestnené do iného chovu,
   - nesmú opustiť hospodárstvo s výnimkou odsunu na bitúnok;

b) v chove sa **za účelom** pripúšťania nesmú použiť žiadne barany, ani spermu od baranov, ktoré neboli **genotypizované** a nemajú **vydané Osvedčenie o genotypizácii** alebo **certifikát** s vyhovujúcim genotypom zvieraťa zo zahraničia.

ŠVPS SR môže na základe písomnej žiadosti **vydať výnimku na zaradenie baranov do chovu, ak:**
- ide o plemeno s fixáciou genotypu, pri ktorom sa nevydáva Osvedčenie o genotypizácii (nevyhovujúci genotyp),
- v prípade málopočetného zastúpenia plemenných jedincov v rámci SR,
- pre barana s genotypom ARR/ARQ počas prechodného obdobia od roku 2021.

5.2 Špecifické požiadavky na samičiu populáciu ak je známy genotyp

a) **plemenné jarky a jahničky**, ktoré sú nosičom alely **VRQ** a s genotypom **ARQ/ARQ:**
   - sa premiestnia na zabitie na bitúnok najneskôr do 6 mesiacov od genotypizácie,

b) **plemenné bahnice**, ktoré sú nosičom alely **VRQ** a s genotypom **ARQ/ARQ:**
   - nesmú byť použité v chove na plemenitbu,
   - nesmú opustiť hospodárstvo s výnimkou odsunu na bitúnok a to najneskôr do 5 rokov od genotypizácie,
   - ich potomstvo (jahňatá) môže byť určené len na jatočné účely.

ŠVPS SR môže na základe písomnej žiadosti **vydať výnimku na zaradenie oviec do chovu, ak:**
- ide o plemeno s fixáciou genotypu, pri ktorom sa nevydáva Osvedčenie o genotypizácii (nevyhovujúci genotyp),
- v prípade málopočetného zastúpenia plemenných jedincov v rámci SR.

5.3 Rámec pre uznávanie štatútu odolnosti stád (čried) oviec voči TSE – scrapie na základe genotypizácie

V rámci Chovateľského programu je možné stádu (čriede) oviec udeliť nasledovné 2 štatúty:
a) **štatút stáda na úrovni I**., sú stáda zložené výlučne z oviec s genotypom **ARR/ARR**
b) **štatút stáda na úrovni II**., sú stáda, ktorých potomstvo splodili výlučne barany s genotypom **ARR/ARR**.

Štatúty odolnosti stád oviec voči TSE – scrapie na základe genotypizácie **udeľuje príslušná RVPS** na základe podanej písomnej žiadosti majiteľa zvierat. Súčasťou žiadosti musia byť

predložené zoznamy všetkých zvierat na farme s uvedením ich identifikačných čísiel spolu s príslušnými Osvedčeniami o genotypizácii.
RVPS zašle informácie na ŠVPS SR v termíne do 15 dní po udelení štatútu, pri zmene alebo zrušení štatútu odolnosti voči TSE – scrapie. Informácia musí obsahovať minimálne tieto údaje: meno, adresa a IČO majiteľa, názov, CEHZ číslo a adresa farmy, počet zvierat podľa kategórií, plemeno zvierat, dátum, štatút stáda na úrovni I. alebo II.. Pri zrušení štatútu sa uvedie dôvod zrušenia.

6. Systém hlásenia choroby

Na základe § 37 ods. 2 písm. a) bod 1. zákona č. 39/2007 Z. z. je vlastník/držiteľ zvierat povinný bezodkladne hlásiť orgánu veterinárnej správy každé podozrenie na scrapie, úhyn zvieraťa s podozrením na scrapie a umožniť jeho vyšetrenie.
Na základe § 37 ods. 2. písm. a) bod 3. zákona č. 39/2007 Z. z. je vlastník/držiteľ zvierat povinný zabezpečiť prevenciu, kontrolu a eradikáciu scrapie a preukázať výsledky vyšetrení príslušnému orgánu veterinárnej správy.
V prípade porušenia právnych predpisov sa vlastník/držiteľ zvierat dopustí podľa § 48 zákona č. 39/2007 Z. z. priestupku a podľa § 50 správneho deliktu.

7. Veterinárne požiadavky na zaraďovanie a premiestňovanie oviec v SR

Základnými **podmienkami na premiestnenie oviec** medzi chovmi na území SR sú:
- registrácia farmy v CEHZ,
- individuálne označenie oviec a ich evidencia v CEHZ,
- vystavený sprievodný doklad na premiestňovanie zvierat (ďalej len „sprievodný doklad“) v súlade s § 20 zákona č. 39/2007 Z. z. a aktuálnym usmernením ŠVPS SR,
- vydané potvrdenie o klinickom vyšetrení premiestňovaných zvierat od SVL,
- hospodárstvo úradne **bez výskytu** klasickej scrapie,
- plnenie monitoringu chorôb podľa plánu veterinárnej prevencie a ochrany pre daný rok a Národného programu eradikácie niektorých TSE v SR pre aktuálny rok,
- prípadne laboratórne vyšetrenia premiestňovaných zvierat na príslušné choroby a vykonaná určená špecifická profylaxia,
- **Osvedčenie o genotypizácii** pre ovce určené na plemenitbu.

Veterinárny inšpektor RVPS (*ktorý spĺňa podmienky uvedené v § 36 zákona č. 39/2007 Z. z.*) vystavuje **sprievodný doklad** po splnení podmienok na premiestnenie oviec.
Sprievodný doklad oviec určených na chov a produkciu:
- platí **10 dní** od jeho vystavenia v mieste pôvodu zvierat na základe overenia podmienok stanovených na jeho vystavenie,
- pre skupinu zvierat - oviec určených na premiestnenie do toho istého chovu stačí 1 sprievodný doklad, v ktorom SVL uvedie identifikáciu všetkých premiestňovaných oviec. V časti kód farmy sa uvádza kód podľa CEHZ.

Povinnosťou vlastníka/držiteľa zvierat je pred každým premiestnením oviec určených na zabitie na bitúnku doplniť údaje týkajúce sa časti II. - identifikácie zvierat v sprievodnom doklade.
SVL na základe poverenia príslušnej RVPS vystaví **potvrdenie o klinickej prehliadke** premiestňovaných zvierat a potvrdenie o klinickej prehliadke stáda (časť III.).

Sprievodné doklady musia sprevádzať zásielku zvierat – oviec až na miesto určenia.

7.1 Požiadavky na zaraďovanie a premiestňovanie plemenných oviec po genotypizácii

Premiestňované zvieratá do chovu a zvieratá určené na ďalší chov musia spĺňať minimálne rovnaké kritériá a **nesmú mať nižší štatút rizika klasickej scrapie ako je štatút hospodárstva určenia.**

7.1.1 Samčia populácia

Všetky barany určené na plemenitbu musia byť genotypizované. Podmienkou premiestnenia baranov určených na plemenitbu je vystavené Osvedčenie o genotypizácii príslušnou RVPS. Toto Osvedčenie o genotypizácii musí sprevádzať barana pri každom premiestňovaní:

a) **do šľachtiteľských a rozmnožovacích chovov** sa povoľuje premiestnenie a zaradenie baranov a spermy od baranov s genotypom **ARR/ARR** alebo baranov s vydanou výnimkou od ŠVPS SR na zaradenie do chovu.

b) **do úžitkových chovov** sa povoľuje premiestnenie a zaradenie baranov a spermy od baranov s vystaveným **Osvedčením o genotypizácii** alebo baranov s vydanou výnimkou od ŠVPS SR na zaradenie do chovu.

Ak nie sú splnené požiadavky na vystavenie Osvedčenia o genotypizácii alebo vydanie výnimky od ŠVPS SR, barany a ich spermu je zakázané zaraďovať do chovu v SR a premiestňovať z chovu, okrem premiestnenia na bitúnok alebo do zahraničia.

7.1.2 Samičia populácia

Podmienkou zaradenia a premiestnenia jariek (jahničiek) určených na plemenitbu je vystavené Osvedčenie o genotypizácii príslušnou RVPS, ak bola vykonaná genotypizácia. Toto Osvedčenie o genotypizácii musí sprevádzať jarky (jahničky) pri každom premiestňovaní:

a) **do všetkých chovov** sa povoľuje premiestnenie a zaradenie jahničiek a jariek s vystaveným Osvedčením o genotypizácii alebo jahničiek a jariek s vydanou výnimkou od ŠVPS SR na zaradenie do chovu.

Ak nie sú splnené požiadavky na vystavenie Osvedčenia o genotypizácii alebo vydanie výnimky od ŠVPS SR, jahničky a jarky je zakázané zaraďovať do chovu v SR a premiestňovať z chovu, okrem premiestnenia na bitúnok alebo do zahraničia.

7.2 Nákup zvierat v EÚ

Nakúpené zvieratá nesmú mať nižší štatút rizika klasickej scrapie ako je štatút hospodárstva určenia.

Podmienkou nákupu baranov a oviec určených na plemenitbu z členských štátov EÚ je príslušnou úradnou autoritou vystavený **certifikát** o genotypizácii, v ktorom sa uvádza vyhovujúci genotyp zvieraťa. Tento certifikát o genotypizácii musí sprevádzať ovce do miesta určenia spolu so **zdravotným certifikátom** (INTRA – dokument TRACES NT).

7.2.1 Samčia populácia

a) do šľachtiteľských a rozmnožovacích chovov sa povoľuje nákup baranov a spermy od baranov výlučne s genotypom **ARR/ARR**

b) do úžitkových chovov sa povoľuje nákup baranov a spermy od baranov s genotypom **ARR/ARR, ARR/ARH, ARR/AHQ**.

7.2.2 Samičia populácia

a) do šľachtiteľských a rozmnožovacích chovov sa povoľuje nákup oviec s genotypom **ARR/ARR**;

b) do úžitkových chovov sa povoľuje nákup oviec s genotypom **ARR/ARR, ARR/ARH, ARR/AHQ**.

V odôvodnených prípadoch je možný nákup baranov a oviec s iným genotypom, ak vydala ŠVPS SR písomnú výnimku na nákup zvierat a zaradenie do chovu.

7.3 Dovoz zvierat z tretích krajín

Chovy odkiaľ pochádzajú dovezené zvieratá nesmú mať nižší štatút ako je štatút hospodárstva určenia.

Podmienkou dovozu baranov a oviec určených na plemenitbu z tretích krajín je úradnou autoritou tretej krajiny vystavený **certifikát** o genotypizácii, v ktorom sa uvádza vyhovujúci genotyp zvieraťa. Tento certifikát o genotypizácii musí sprevádzať ovce do miesta určenia spolu so **zdravotným certifikátom** (CHED-A).

7.3.1 Samčia populácia

a) **do šľachtiteľských a rozmnožovacích chovov** sa povoľuje dovoz baranov a spermy od baranov výlučne s genotypom **ARR/ARR**

b) **do úžitkových chovov** sa povoľuje dovoz baranov a spermy od baranov s genotypom **ARR/ARR, ARR/ARH, ARR/AHQ**.

7.3.2 Samičia populácia

a) do šľachtiteľských a rozmnožovacích chovov sa povoľuje dovoz oviec s genotypom **ARR/ARR**;

b) do úžitkových chovov sa povoľuje dovoz oviec s genotypom **ARR/ARR, ARR/ARH, ARR/AHQ**.

8. Laboratórne zabezpečenie programu

Genotypizáciu v rámci tohto Chovateľského programu vykonáva Štátny veterinárny a potravinový ústav Dolný Kubín na týchto pracoviskách:

- Veterinárny ústav vo Zvolene (VÚ Zvolen) - Národné referenčné laboratórium pre TSE (ďalej len „NRL pre TSE“),
- Veterinárny a potravinový ústav v Dolnom Kubíne (ďalej len „VPÚ Dolný Kubín“).

Metodika laboratórneho zabezpečenia Chovateľského programu - genotypizácie je uvedená v prílohe č. 1.

NRL pre TSE a VPÚ Dolný Kubín vedú databázu, ktorá obsahuje nasledovné informácie:

a) registračné čísla všetkých fariem zaradených do Chovateľského programu (CEHZ) s uvedením plemena a počtu zvierat,
b) identifikačné čísla individuálnych zvierat, od ktorých bola odobratá a doručená vzorka,
c) výsledky testov na genotypizáciu.

NRL pre TSE je zodpovedné za národnú databázu vykonaných genotypizácií. Poskytuje údaje o vykonaných testoch ŠVPS SR a EÚ v zmysle platnej legislatívy.

9. Zadávanie úkonov do veterinárneho informačného systému (VIS Pro)

SVL po vykonaní odberu krvi na genotypizáciu v zmysle tohto Chovateľského programu a doručení výsledku laboratórneho vyšetrenia, **zadá pod kódom úkonu 496** „Scrapie – genotypizácia (ovce)“ **do systému VIS Pro** ušné čísla všetkých zvierat, od ktorých bola na farme v tom istom dni odobratá a vyšetrená krv na genotypizáciu najneskôr do 10 dní od vykonania odberu krvi v príslušnom hospodárstve.
NRL pre TSE a VPÚ Dolný Kubín sú povinné po vykonaní vyšetrenia krvi zadať výsledky laboratórnych analýz do systému VIS.

10. Evidencia a uchovávanie záznamov

RVPS vedie a uchováva evidenciu vyplývajúcu z metodiky kontrol dodržiavania Chovateľského programu minimálne po **dobu 7 rokov.**
Predovšetkým sa jedná o vytlačený **Chovateľský program pre príslušný rok** a predpísané:

- kópie žiadaniek na laboratórne vyšetrenia,
- výsledky laboratórneho vyšetrenia (protokoly),
- Osvedčenia o genotypizácii (originál/scan),
- záznamy z vykonaných úradných kontrol,
- nariadené opatrenia a zrušené opatrenia,
- potvrdenia o štatúte chovu vo vzťahu k odolnosti voči scrapie na základe genotypizácie.

V. Metodika kontrol dodržiavania Chovateľského programu

1. RVPS

a) po vykonanej genotypizácii u vybraných oviec vo vybraných chovoch do 10 pracovných dní **nariadi opatrenia** v zmysle § 8 ods. 3 písm. e) zákona č. 39/2007 Z. z. majiteľovi/držiteľovi zvierat za účelom splnenia podmienok určených v Chovateľskom programe,

b) po uplynutí termínu určeného v súlade s *bodom 5.1 alebo bodom 5.*2 Chovateľského programu, vykoná veterinárny inšpektor RVPS **dokumentačnú kontrolu** v databáze CEHZ, **fyzickú kontrolu v chove,** kde na mieste skontroluje splnenie nariadených opatrení pre chov na základe výsledkov genotypizácie**.** Ak sú nariadené opatrenia splnené, RVPS **zruší opatrenia** v zmysle § 8 ods. 3 písm. e) zákona č. 39/2007 Z. z. Ak nariadené opatrenia nebudú splnené RVPS **uloží sankciu** v zmysle platných predpisov.
c) vystavuje **Osvedčenie o genotypizácii**, len zvieratám s vyhovujúcim genotypom podľa bodu 5. tohto programu na základe laboratórneho protokolu,
d) vystavuje **sprievodný doklad,** ak sú zvieratá premiestnené mimo chov v súlade s požiadavkami Chovateľského programu,
e) zodpovedá za **dôslednú dokumentačnú kontrolu** sprievodných dokladov po premiestnení zvierat a Osvedčenia o genotypizácii **v mieste určenia** (farmy, plemenné trhy, výstavy).

2. ŠVPS SR

a) **vypracúva** aktuálny Chovateľský program
b) **vydáva usmernenia** na vykonávanie a dodržiavanie Chovateľského programu,
c) **vykonáva kontroly** dodržiavania Chovateľského programu na RVPS v zmysle platných predpisov na interné kontroly, na základe analýzy rizika a plánu kontrol pre aktuálny rok,
d) vykonáva **kontroly výkonu** úradných kontrol veterinárneho inšpektora RVPS v chovoch zaradených do Chovateľského programu,
c) **vykonáva audit** nad dodržiavaním Chovateľského programu na RVPS a v chovoch zaradených do Chovateľského programu,
e) v odôvodnených prípadoch **povoľuje výnimky** z Chovateľského programu

VI. Platnosť

Tento Chovateľský program sa uplatňuje od 01.01.2023.
Týmto sa ruší Chovateľský program na rezistenciu oviec voči prenosným spongiformným encefalopatiám – scrapie v Slovenskej republike pre rok 2022.

VII. Prílohy

1. Laboratórne zabezpečenie programu
2. Osvedčenie o genotypizácii
3. Žiadanka na vyšetrenie genetickej vnímavosti voči scrapie: svpu.sk/images/vpuke/dokumenty/tlaciva/10_LD_09-01.pdf